

Güler DOĞAN AVERBEK**

Dillerinden Biri Türkçe Olan Manzum Sözlükler Üzerine Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası*

Bibliography of Versified Dictionaries Having
Turkish as One of Their Languages

Ö Z E T

Bu çalışma ile dillerinden biri Türkçe olan manzum ikidilli/çokdilli sözlükler üzerine yapılmış akademik çalışmaların bir araya getirilmesi amaçlanmaktadır. Giriş bölümünde manzum sözlüklerin tarihçesine ve şekil özelliklerine değinildikten sonra eğitim-öğretim aracı olarak kullanılmalarına işaret edilmiştir. Çalışmanın esasını teşkil eden ve konunun araştırmacılarına kılavuzluk görevi ifa etmesi arzu edilen bibliyografyada ise manzum sözlükler üzerine yapılan çalışmaların bibliyografik künyeleri, dillere göre tasnif edilmiş ve ilgili sözlük altında araştırmanın soyadına göre alfabetik olarak listelenmiştir. Üzerinde herhangi bir çalışma yapıldığı tespit edilemeyen manzum sözlüklere bibliyografyada yer verilmemiştir. Bibliyografyada ayrıca manzum sözlüklerin şerh, tazmin veya tercüme üzerine yapılan çalışmalar ile devam eden çalışmalara da yer verilmiştir. Manzum sözlüklerin muhtevası, yazıldıkları tarih veya dönem, yazma veya basma nüshaları gibi bilgiler bu çalışmada yer almamıştır.

ANAHTAR KELİMELE R

ABSTRACT

In this study, bibliographic entries of the academic studies on versified bilingual/multilingual dictionaries in Turkish will be listed. In the introductory part, the brief history and characteristics of versified dictionaries as well as a brief information on such dictionaries as textbooks will be given. The bibliography which will include bibliographic entries of the studies on versified dictionaries will constitute the main part. These entries will be classified according to the languages and listed alphabetically under the relevant dictionary. This section will not comprise the dictionaries which have not been studied yet. Studies on commentaries and translations of versified dictionaries as well as ongoing studies are also included in the bibliography.

KEYWORDS

* Makalenin Geliş Tarihi: 02.07.2018 / Kabul Tarihi: 23.10.2018.

** Dr.Öğr.Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü (guler.dogan@medeniyet.edu.tr).

İslâm Coğrafyasında Manzum Sözlüklerin Ortaya Çıkışı

İslâmiyet'in kutsal kitabı Kur'ân-ı Kerîm'i koruma ve nakletme ihtiyacı, ilmî çalışmalara yön vermiş, bilindiği kadarıyla Araplar'da sözlük çalışmaları da İslâmiyet'ten sonra başlamıştır. Kur'ân'ın doğru okunmasını temin maksadıyla Ebu'l-Esved ed-Dü'elî tarafından başlatılan çalışmalar, Kur'ân'da ve hadislerdeki yabancı kelimeleri açıklayan "Garâ'ibü'l-Kur'ân" ve "Garâ'ibü'l-Ehâdîs"lerle devam etmiştir. Bu gibi çalışmalar yürütülürken anlaşılmayan kelimelerin manaları, bedevî Arapçasında ve şiirde aranmıştır. Anadili Arapça olmayan Müslüman toplumlarda ise Arapça bilme ihtiyacına bağlı olarak eğitim kurumlarında okutulan temel derslerden biri Arapça olmuştur. Bu dilin öğretiminde, Arap geleneğinde baskın olan ezber kültüründen istifade edilmiş ve dil ile ilgili ders kitapları, diğer ders kitaplarında olduğu gibi, manzum olarak kaleme alınmış ve bu şekilde kolayca ezberlenmeleri amaçlanmıştır.

Eski Arap şiirini oluşturan ve Aruz bahirlerinden birine adını veren *recez*, aslen folklorik bir nazım türüdür (Frolov 1997: 242). Secîli ifadelerden zuhur eden ve ne zaman ortaya çıktığı bilinmeyen bu tür, kısa kıtalar şeklindedir (Frolov 1997: 245). Eski Arap şiirinde irticalen söylenen *recezler*, Emeviler döneminde *urcûze* adı verilen kaside nazım şeklindeki uzun şiirlere dönüşmüş,¹ Kemal Tuzcu'ya göre öğrencilerin daha kolay öğrenmelerini sağlamak amacıyla öğretici *urcûzeler* kaleme alınmıştır (Tuzcu 2003: 171-172). Bu türde yazılan didaktik eserlerin en meşhurları İbn Mâlik'in *Elfiye'si*, el-Cezerî'nin *el-Mukaddime'si* ve İbn Âsım'ın *Tuhfetü'l-Hukkâm*'ıdır (Schaade-Çetin 1989: 662).

Ezberlemeyi ve dolayısıyla öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla *urcûze* geleneği dâhilinde şiir formunun kullanıldığı ikidilli ilk manzum

¹ Bu konuda daha detaylı bilgi için bkz. Kemal Tuzcu, "Klasik Arap Şiirinde Recez ve Urcûze," Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003, s. 92-98.

sözlük Ebu Nasr Bedreddin Mesud-ı Ferâhî'nin *Nisâbu's-Sıbyân* (13. asır) adlı Farsça-Arapça sözlüğüdür. Kısa sürede kabul gören bu eser tarzında kaleme alınan pek çok manzum sözlük, İslâm coğrafyasında asırlarca etkin bir biçimde kullanılmıştır.² İlk örneğin dilleri olan Arapça-Farsça haricinde İslâm coğrafyasında 21. asra kadar Türkçe, Hintçe, Urduca, Kürtçe, Sanskritçe, Peştunca, Taberice, İngilizce, Almanca, Fransızca, Bulgarca, Rumca, Ermenice, Boşnakça, Arnavutça'yı da ihtiva eden pek çok manzum sözlük kaleme alınmıştır.

Önceleri Farsça-Arapça manzum sözlüklerin yeterli geldiği Anadolu'da, Farsçanın 14. asırdan itibaren hâkimiyetini yitirmesiyle Türkçe açıklamalı sözlüklere ihtiyaç duyulmuştur. Türkçe açıklamalı ikidilli manzum ilk sözlük, *Ferîşteoğlu Lugati* adıyla Abdullatif b. Melek tarafından 795/1392'de yazılmıştır. İlk Türkçe-Farsça manzum sözlük olan *Tuhfe-i Hüsmâm* ise 802/1399'da kaleme alınmıştır.³ Dillerinden biri Türkçe olan son manzum sözlük ise Kürtçe-Türkçedir.⁴

Manzum Sözlüklerin Şekil Özellikleri

Bu çalışma vesilesiyle incelenen manzum sözlüklerden hareketle manzum sözlüklerin şekil özelliklerini şu şekilde ifade etmek mümkündür: Manzum sözlüklerde birinci ve üçüncü bölümler genellikle mesnevi formunda kaleme alınmış, ikinci bölüm ise kaside tarzındaki kıtalardan yani fasıllardan oluşmuştur.

Mukaddime adı verilen birinci bölüm, *besmele*, *hamdele* ve *salvele* ile başlar, *sebeb-i nazm* ile devam eder. *Sebeb-i nazm*'da şair, eseri yazma gerekçelerini sıralarken kimi zaman eseri nasıl yazdığını da izah eder ve

² John R. Perry, "Dictionaries: Arabic-Persian," *Encyclopedia Iranica*, <http://www.iranicaonline.org/articles/dictionaries> (Erişim Tarihi: 04.02.2018).

³ Ayrıntı için bkz. Yusuf Öz, *Tarih Boyunca Farsça-Türkçe Sözlükler*, Ankara: Türk Dil Kurumu, 2016, s. 56.

⁴ Dilbikulê Cizîrî (Abdülkadir Bingöl) tarafından 2014'te neşredilen *Nûbihara Mezinan*, Ehmedê Xanî'nin *Nûbihara Biçûkan* adlı Kürtçe-Arapça sözlüğüne nazire olarak yazılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. M. Zahir Ertekin, "İlk Manzum Türkçe-Kürtçe Sözlük: Nûbihara Mezinan," *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi Journal of Oriental Scientific Research (JOSR)*, 9/1 (Nisan 2017): 89-106.

genellikle mahlasını ve esere verdiği ismi zikreder. Bu kısımda bazen sözlükte takip edilen yöntem ve kullanılan işaretler de açıklanır.

İkinci bölüm olan sözlük kısmında kıta sayısı ve bu kıtaları oluşturan beyitlerin sayıları değişkendir. Kıtaların vezinleri birbirinden bağımsızdır. Türün ilk örneğiyle uyumlu bir şekilde genellikle bir mısradaki kıtanın vezni söylenir. Veznin söylendiği beyitten hemen önce veya hemen sonra genellikle didaktik bir veya iki beyit yer alır. Bazı manzum sözlüklerde genellikle kıtanın sonunda, bir mısraı kaynak dilde, bir mısraı hedef dilde yazılmış cümleler veya ibareler bulunur.

Hâtime olarak adlandırılan son bölüm ise mukaddime gibi genellikle mesnevi türünde kaleme alınır. Bu bölümde eserin adı bazen tekrar zikredilir, dua ve tarih ile eser son bulur. Manzum sözlüklerin bazılarında ise hâtimenin akabinde ayrıca ebced hesabını anlatan bir bölümün yer aldığı görülür.

Manzum sözlüklerin boyutları oldukça farklılık arz etmektedir. Nazîm mahlasıyla Türkçe şiirler de yazan 18. asırda yaşamış Arnavut şair Nezîm Frakulla'nın, 10 beyitten oluşan Türkçe-Arnavutça manzum sözlüğü bu türdeki en küçük eserdir.⁵ Bu sözlükte 60 Türkçe kelime ve ibarenin Arnavutçası verilmiştir. En uzun manzum sözlük ise Dilbikulé Cizîrî'nin *Nûbihara Mezinan* adlı eseridir. 3297 beyitten oluşan bu sözlükte, 8268 Türkçe kelimenin Kürtçe karşılığı yer alır.⁶

Eğitim-Öğretim Aracı Olarak Manzum Sözlükler

Manzum sözlük türünün en önemli özelliklerinden biri, bu eserlerin eğitim-öğretim aracı olmalarıdır. Bu eserler, özellikle sıbyân mekteplerinde ders kitabı olarak okutulmuştur. 18. asırda yazılan ve Osmanlı eğitim sistemi hakkında önemli bilgiler veren *Kevâkib-i Seb'a* adlı eserde, okutulan dersler anlatılırken lugat ilmi adlı dersten de bahsedilir. Bu

⁵ Metin için bkz. Ettore Rossi, "Notizia Su Un Manoscritto Del Canzoniere Di Nezli m (Secolo xvii-xviii) In Caratteri Arabi e Lingua Albanese," *Rivista degli studi orientali* 21/2-4 (Kasım 1946): 239-241.

⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ertekin, agm, s. 89-106.

derste kelime öğrenilmektedir (Karaarslan 2015: 15). Okula yeni başlayan öğrenci, dillerinden biri Arapça olan bir lugatı ezberler. Burada verilen örnek *Ferişteoğlu Lugati*'dir. Bundan sonra öğrenci, şiir bilgisini geliştirmek amacıyla Farsça lugatlerden *Tuhfe-i Şâhidi*'yi ezberler (Karaarslan 2015: 72).

Manzum sözlüklerin muhtevasına ve şekli özelliklerine bakıldığında bu metinlerle erken yaşta tanışan bireyin; kelime bilgisi, ebced hesabı ve tarih düşürme, fiil çekimleri, sayılar, ay adları, yıl adları, kalıplaşmış ifadeler, tarihî şahsiyetler, mazmunlar, atasözleri, deyimler, kültüre ait kullanımlar, tercümeleleriyle verilen cümleler aracılığıyla sentaks bilgisi, temel dil kuralları gibi bilgiler ile bazı manzum sözlüklerde yer alan dinî bilgileri edinmesinin amaçlandığını söylemek mümkündür. Ayrıca kullanılan bahrin ve veznin özelliklerinin, bu metinlerde zaman zaman açık olarak yazılmasıyla talebe şiir bilgisi verilmekte, taktî ile okumayı ve nazım şekillerini, söz sanatlarını öğrenen talebe erken yaşta şiir nosyonuna sahip olmaktadır.

SONUÇ

Manzum sözlükler, sözlük bilimi, eğitim bilimleri ve çocuk edebiyatı açılarından önemli metinlerdir. Dolayısıyla bu metinlerin neşredilmesinin, yabancı dil öğretiminden eğitimde manzum metinlerin işlevlerini anlamaya ve şiir bilgisinin çocuklara nasıl verildiğini tespit etmeye kadar pek çok sahaya katkı sağlayacağı muhakkaktır.

Bibliyografyada, devam eden çalışmalar da dâhil olmak üzere, 17'si Türkçe-Arapça, 23'ü Türkçe-Farsça, 14'ü Türkçe-Arapça-Farsça, 1'i Türkçe-Almanca, 2'si Türkçe-Arnautça, 1'i Türkçe-Bulgarca, 1'i Türkçe-Ermenice, 1'i Türkçe-Fransızca, 3'ü Türkçe-Rumca, 1'i Türkçe-Boşnakça ve 1'i Kürtçe-Türkçe olmak üzere toplam 65 manzum sözlük üzerine kitap, makale, bildiri, tez, seminer ve ansiklopedi maddesi olmak üzere 221 çalışma hazırlandığı görülmüştür. Ancak aynı çalışmanın farklı baskıları ile birden çok manzum sözlük üzerine hazırlanmış çalışmalar dikkate alındığında 210 müstakil çalışmanın yapıldığı anlaşılmıştır. Manzum sözlükler üzerine hazırlanan tezlerin 30'u yüksek lisans, 5'i doktora ve 6'sı ise lisans tezidir.

Manzum sözlükler hakkındaki yapılan ilk çalışma, yegâne Türkçe-Boşnakça manzum sözlük olan *Makbûl-i Ârif* üzerine 1868’de neşredilen kitaptır. Bu tarihten itibaren artan bir eğri gösteren çalışmalar son 20 yılda zirve noktasına ulaşmıştır. Oran olarak çalışmaların 3/4’ünün son 20 yılda yapıldığı görülmektedir. Üzerinde en çok çalışma yapılan manzum sözlük, 26 çalışma ile *Tuhfe-i Şâhidî*’dir. Bu eserden sonra araştırmacıların en çok ilgisini çeken eserin *Makbûl-i Ârif* olduğu görülmektedir. Özellikle 20. asrın sonlarından itibaren yoğunlaşan Boşnakçanın ayrı bir dil olması hakkındaki tartışmalar için de bir argüman olarak kullanıldığı anlaşılan ve Boşnakçanın ilk sözlüğü addedilen 17. asra ait bu eser üzerine 24 ayrı çalışma yapılmıştır. Sözkonusu eser için bir de akademik toplantı düzenlenmiştir.⁷ Bu iki eserden sonra 16 çalışma ile Türkçe-Arapça *Sübha-i Sıbyân* ve 15 çalışma ile Türkçe-Farsça *Tuhfe-i Vehbî* gelmektedir. Araştırmacılar arasında *tuhfe* sahasında en çok eser veren ismin ise 15 ayrı çalışma ile Prof.Dr. Atabey Kılıç olduğu görülmektedir.

Akademik çalışmalarda ilk zamanlarda hak ettikleri alakayı görmediği anlaşılan manzum sözlüklerin sayısının, yapılan kütüphane, koleksiyon ve akademik çalışma taramalarında 100’ü aştığı anlaşılmıştır. Bu çalışmanın odak noktasını oluşturan bibliyografyanın işaret ettiği göre yurtiçinde ve yurtdışındaki çalışmalarda uzun süre ihmal edilen Türkçe açıklamalı manzum sözlüklere gösterilen ilgi son yıllarda ciddi bir artış göstermiştir.

---

⁷ Toplantı hakkında detaylı bilgi ve katılımcılar için bkz. <https://www.nubt.ba/index.php/42-programi/programi/316-2001> (E.T.: 7 Mart 2018).

Kaynakça

- ERTEKİN, M. Zahir (2017), "İlk Manzum Türkçe-Kürtçe Sözlük: Nûbihara Mezinan," e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi Journal of Oriental Scientific Research (JOSR), 9/1, 89-106.
- FROLOV, D. (1997), "The Place of Rajaz in the History of Arabic Verse," Journal of Arabic Literature, 28/3, 242-290.
- KARAARSLAN, Nasuhi Ünal (2015), XVIII. Asrın Ortalarına Kadar Türkiye'de İlim ve İlmiyeye Dâir Bir Eser: Kevâkib-i Seb'a Risâlesi, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- ÖZ, Yusuf (2016), Tarih Boyunca Farsça-Türkçe Sözlükler, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- ROSSI, Ettore (1946), "Notizia Su Un Manoscritto Del Canzoniere Di Nezli-m (Secolo xvii-xviii) In Caratteri Arabi e Lingua Albanese," Rivista degli studi orientali, 21/2-4, 219-246.
- PERRY, John R., "Dictionaries: Arabic-Persian," Encyclopedia Iranica, <http://www.iranicaonline.org/articles/dictionaries> (E.T.: 04.02.2018).
- SCHAADE, A. ve Nihad M. Çetin (1989), "Recez," İslam Ansiklopedisi, C. 9, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, 657-663.
- TUZCU, Kemal (2003), "Klasik Arap Şiirinde Recez ve Urcûze," Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dillerinden Biri Türkçe Olan Manzum Sözlükler Üzerine Yapılan Çalışmalar

<i>Türkçe-Almanca</i>	
1.	<p style="text-align: center;"><i>Almanca Tuhfe, Şerefeddin Paşa</i></p> <p>Doğan Averbek, Güler ve Harald Bichlmeier, "Turkish-German Versified Dictionary of Şerefeddin Paşa: Critical Study," [Devam eden proje].</p> <p>Doğan Averbek, Güler ve Harald Bichlmeier, "1. Dünya Savaşı Yıllarında Kaleme Alınan Türkçe-Almanca Manzum Bir Sözlük: 'Almanca Tuhfe / Deutsches Geschenk'," <i>III. Uluslararası Türk-Alman İlişkileri Sempozyumu</i>, (8-11 Kasım 2018, Würzburg).</p>
<i>Türkçe-Arapça</i>	
2.	<p style="text-align: center;"><i>Cevâhirü'l-Kelimât, Şemsî Ahmed Paşa</i></p> <p>Bayram, Rumeysa, "Arapça-Türkçe Manzum Bir Lugat: Cevâhirü'l-Kelimât, İnceleme, Metin," Lisans Tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 2018.</p> <p>Gümüş, Zehra, "Şemsî'nin 'Cevâhirü'l-Kelimât' Adlı Manzum Sözlüğü," <i>Uluslararası Türklük Bilgisi Sempozyumu, 25-27 Nisan 2007: Bildiriler Kitabı</i>, c. 1, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 2009, s. 429-437.</p> <p>Gümüş, Zehra, "Şemsî'nin Cevâhirü'l-Kelimât'ı," Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2003.</p> <p>İlhan, Seyfettin, "Cevahirü'l-Kelimat: Mukayeseli İnceleme," Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997.</p> <p>İnce, Yılmaz, "Manzum Sözlükler ve 'Şemsî'nin Cevâhirü'l-Kelimât'ı Üzerine Bir Dil İncelemesi'," <i>Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi</i> 12/2 (2002): 175-182.</p> <p>İnce, Yılmaz, "Şemsî'nin Cevahirü'l-Kelimat'ı Üzerine Bir Dil İncelemesi," Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999.</p> <p>Turan, Fikret, "Osmanlı Elit Dilini Manzum Sözlükle Öğretmek: Lügat-i Zurefâ ve Yüksek Osmanlıca ile Halk Türkçesi Ayırımına Dair Verdiği Bilgiler," <i>Türkiyat Mecmuası</i> 28 (2018): 199-215.</p>

	Turan, Fikret, "Osmanlı Kültür Dilini Manzum Sözlükle Öğretmek: Lügat-i Zurefa ve Osmanlı Yazı Dili ile Konuşma Türkçesi Ayırımına Dair Verdiği Bilgiler," VII. Türk Dil Kurultayı, (24-28 Eylül 2012, Ankara).
3.	<i>Islâh-ı Merkezî, Merkezî Ahmed Efendi</i> Eyyüp Tanrıverdi, <i>Islah-ı Merkezi: Ferišteoğlu Lügati Tashih ve İkmal Çalışmaları</i> , Konya: Adal Ofset, 2008.
4.	<i>Lugat-i Ferišteoğlu, Abdüllatif b. Melek</i> Çağırın, Önder, "Firište Oğlu Sözlüğü Hakkında," <i>Kastamonu Eğitim Dergisi</i> 8/2 (2000): 103-106. Çağırın, Önder, <i>Ferišteoğlu Üzerine Bir Dil İncelemesi</i> , Ankara: Bizim Gençlik, 2000. Delice, H. İbrahim, "Lugat-i Ferišteoğlu ve Kanun-ı İlahî'nin Neşri Üzerine," <i>Türklük Bilimi Araştırmaları</i> III (1996): 195-232. Dizdaroğlu, Hikmet, "İbn-i Melek ve Sözlüğü," <i>Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi</i> VII/74 (1957): 83-86. Elmalı, Hüseyin, "Ferišteoğlu Sözlüğü," <i>Türk Kültüründe Tire</i> , Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994, s. 53-61. Muhtar, Cemal, "Ferišteoğulları'nın Arapça-Türkçe Lügatleri Üzerine Araştırma: Araştırma, İnceleme," <i>Doktora Tezi</i> , Ankara Üniversitesi, 1981. Muhtar, Cemal, <i>İki Kur'an Sözlüğü: Luğat-ı Ferišteoğlu ve Luğat-ı Kânûn-i İlahî</i> , İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı, 1993. Yavuzaslan, Paşa, "Anadolu Sahasında Yazılmış Bir Eski Arapça-Türkçe Sözlük Üzerine Notlar," <i>Türkoloji Dergisi</i> XIV/1 (2001): 71-91.
5.	<i>Lugat-i Visâlî, Visâlî</i> Kaplan, Yunus, "Bilinmeyen Bir Arapça-Türkçe Manzum Sözlük: Lügat-ı Visâlî," <i>Dede Korkut, Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi</i> 7/15 (2018): 54-75.
6.	<i>Lugat-i Yûsuf, Yahyâ Efendi</i> Ceviz, Nurettin ve Soner Gündüzöz, "Osmanlı Medrese Kültüründe Manzum İlmî Eser Geleneğinin Güzel Bir Örneği: Lügat-i Yûsuf," <i>EKEV Akademi Dergisi</i> 10/29 (2006): 211-230.

7.	<p>Mahmûdiyye, Şeyh Bedreddîn el-Kâdî Mahmûd b. eş-Şeyh Mehmed b. Tanrıvermiş</p> <p>Akkuş, Perihan, "Mahmûdiyye Adı ile Bilinen Manzum Lûgat: Metin, Sözlük," Yüksek Lisans Semineri, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.</p> <p>Ölker, Perihan, "Klâsik Edebiyatımızda Manzum Lûgat Geleneği ve Mahmûdiyye," <i>Turkish Studies</i> 4/4 (2009): 856-872.</p> <p>Ölker, Perihan, <i>Manzum Sözlük Geleneği ve Mahmûdiyye: Arapça-Türkçe Manzum Sözlük</i>, Konya: Palet Yayınları, 2015.</p>
8.	<p>Müfîdü'l-Müstefîdîn</p> <p>Eliaçık, Muhittin, "Türkçe-Arapça Manzum Bir Lûgat: Müfîdü'l-Müstefîdîn ve Büyük İstinsâhî Farklar," <i>Turkish Studies</i> 8/13 (2013): 81-93.</p>
9.	<p>Nazm-ı Ferâ'id, Ayntâbî Abdülmezîd-zâde Hâfız Efendi</p> <p>Çelik, Erol, "Mezîd-Zâde Ayıntabî, Nazmü'l-Ferâid: Metin, Sözlük, İndeks, Tıpkıbasım," Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.</p> <p>Yakar, Halil İbrahim, "Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerimizden Nazm-ı Ferâ'id," <i>Turkish Studies</i> 4/4 (2009): 995-1024.</p>
10.	<p>Nazmü'l-Leâl, Şeyh Ahmed</p> <p>Aksoy, Ömer Asım, "Nazmü'l-Leâl'i Buldum," <i>Gaziantep Kültür Dergisi</i> I, s. 248.</p> <p>Aksoy, Ömer Asım, "Nazm-ül Leal'i Arıyorum," <i>Başpınar</i> 107-108 (1946): 1-2.</p> <p>Aksoy, Ömer Asım, "Şeyh Ahmed ve Nazmü'l-Leâl," <i>Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten</i> (1959): 205-248.</p> <p>Aksoy, Ömer Asım, <i>Şeyh Ahmed ve Nazmü'l-Leâl Üzerine Tamamlayıcı Bilgiler</i>, Gaziantep: Gaziantep Kültür Derneği, 1961.</p> <p>Aksoy, Ömer Asım, <i>Şeyh Ahmed ve Nazmü'l-Leâl</i>, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1960.</p> <p>Gülhan, Abdülkerim, "Manzum Sözlük Nazmü'l-Leâl'in Dil ve Üslûp Özellikleri Üzerine Bir Değerlendirme," <i>Celal Bayar Üniversitesi II</i>.</p>

	<p><i>Uluslararası Türk Tarihi ve Edebiyatı Kongresi (11-13 Kasım 2005, Manisa).</i></p> <p>Gülhan, Abdülkerim, "Şeyh Ahmed ve Manzum Sözlüğü Nazmü'l-Leâl," <i>Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks</i> 2/2 (2010): 202-226.</p> <p>Gülhan, Abdülkerim, "Türk Edebiyatında Arapça-Türkçe Manzum Sözlükler ve Şeyh Ahmed'in Manzum Sözlüğü Nazmü'l-Leâl'in İki Dil ve Kültür Açısından Önemi," <i>Uluslararası Türk-Arap Müşterek Değerler ve Kültürel Etkileşim Sempozyumu Bildiriler Kitabı</i>, Amman: Yunus Emre Enstitüsü, Amman Türk Kültür Merkezi, 2018, s. 64-78.</p>
11.	<p><i>Nuhbe-i Vehbî, Sünbülzâde Vehbî</i></p> <p>Civelek, Yakup, "Sünbülzâde Vehbî ve 'Nuhbe-i Vehbî' Adlı Manzum Arapça-Türkçe Sözlüğü," <i>Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi</i> 1 (2000): 275-297.</p> <p>Yurtseven, Necmettin, "Türk Edebiyatında Arapça-Türkçe Manzum Lügatlar ve Sünbülzade Vehbî'nin Nuhbe'si," Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.</p> <p><u>Tazminler</u></p> <p>* <i>Tazmînât-ı Tuhfe vü Nuhbe (Tuhfe-i Lebîb), (*), Lebîb Mehmed bin Mustafâ</i></p> <p>Öztürk, Tuncay, (*), "Lebîb Mehmed Efendi'nin Tuhfe ve Nuhbe'ye Tazmînâtı: Metin," <i>Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi</i> 10/1 (2012): 197-220.</p> <p><u>Şerhler</u></p> <p><i>Şerh-i Nuhbe-i Vehbî, Yayaköylü Ahmed Reşîd el-İzmirî</i></p> <p>Ceyhan, Adem, "Yayaköylü Ahmed Reşîd Efendi'nin Nuhbe-i Vehbi Şerhi," <i>Kırkağaç Sosyo-Ekonomik Tarih Sempozyumu Bildirileri, 6-7 Eylül 2007</i>, Manisa: Kırkağaç Kaymakamlığı, 2007, s. 116-135.</p> <p>Görmez, Dursun, "Yayaköylü Ahmed Reşîd Efendi'nin Şerh-i Nuhbe-i Vehbî Adlı Eseri: İnceleme-Metin, s. 222-446," Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.</p>

	<p>Yılmaz, Emel, "Yayaköylü Ahmed Reşîd Efendi'nin Şerh-i Nuhbe-i Vehbî Adlı Eseri: İnceleme, Metin, Dizin, s. 1-221," Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.</p>
	<p>Sübha-i Sıbyân, Mehmed b. Ahmed er-Rumî</p> <p>Alkan, Mustafa (*), "Mecmûa-Milli Kütüphane 2727 [Sübha-i Sıbyân, Tuhfe-yi Şâhidî, Tuhfe-yi Vehbî, Aruz Risalesi vs.]: İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım," Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.</p> <p>Baş, Kemal, "Sübha-i Sıbyân'ın Kıbrıs Nüshaları," Yüksek Lisans Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, 2009.</p> <p>Erdem, Mehmet Dursun, "Osmanlı Dönemi Manzum Çocuk Sözlükleri ve Bir Lugât-ı Sıbyân Yazması," <i>Hece</i> 9/104-105 (2005): 178-189.</p> <p>İriç, Osman, "Sübha-i Sıbyân ve Kelimelerinin Kaynakları," Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.</p> <p>Kılıç, Atabey, (*), "Mevlânâ Müzesi Kitaplığı 4026'da Kayıtlı Manzum Sözlük Mecmuası Hakkında," <i>Mevlânâ, Mesnevi, Mevlevihaneler Sempozyumu</i>, 30 Eylül-1 Ekim 2006, Manisa, 2006, s. 161-170.</p> <p>12. Kılıç, Atabey, (*), <i>Manzum Sözlük Mecmûası: Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 4026, Tuhfe-i Vehbî, Tuhfe-i Şâhidî, Sübha-i Sıbyân</i>, Kayseri, Laçın Yayınları, 2007.</p> <p>Kılıç, Atabey, "Klâsik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği ve Türkçe-Arapça Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyan," <i>Prof. Dr. Abdülkadir Karahan'a Armağan Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu</i>, haz. Eyüp Azlal, Necmi Karadağ, M. Emin Karahan, Şanlıurfa: Şanlıurfa Belediyesi Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2006, s. 186-189.</p> <p>Kılıç, Atabey, "Klâsik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği ve Türkçe-Arapça Sözlüklerimizden Sübha-yı Sıbyan," <i>Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi</i>, 20 (2006/1): 65-77.</p> <p>Kılıç, Atabey, "Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerden Sübha-i Sıbyan, 1: İnceleme," <i>Turkish Studies</i> 1/2 (2006): 85-104.</p> <p>Kılıç, Atabey, "Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerden Sübha-i Sıbyân, 2: Metin," <i>Turkish Studies</i> 2/1 (2007): 29-71.</p>

	<p>Öztürk, Mustafa, "Manzum Sözlüklerden Sübha-i Sıbyân ile Kürtçe'deki İlk Manzum Sözlük Nûbehara Biçûkan Arasında Bir Karşılaştırma," <i>The Journal of Mesopotamian Studies</i> 1/1 (2016): 1-32.</p> <p>Uzun, Tacettin: "Arapça-Türkçe Sözlüklerin Öncüsü Sayılan Sübha-i Sıbyân," <i>Nüşa</i> II/6 (2002): 95-100.</p> <p><u>Şerhler</u></p> <p><i>Hediyetü'l-İhvân fî Şerhi Sübhati's-Sıbyân, Mehmed Necîb</i></p> <p>Kılıç, Atabey, "Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân Şerhi Hediyetü'l-İhvân," <i>Turkish Studies</i> 1/1 (2006): 19-28.</p> <p>Mehmed Necîb, Bosnavî, <i>Sübha-i Sıbyân Şerhi Hediyetü'l İhvân: İnceleme-Metin</i>, haz. Atabey Kılıç, Kayseri: Laçın Yayınları, 2007.</p> <p><i>Şerh-i Sübha-i Sıbyân, İsmâ'îl Zühdî b. Ömer</i></p> <p>Karasioğlu Doğaner, Elif, "Hâcî İsmâîl Zühdî b. Ömer, Şerh-i Sübha-yı Sıbyân: İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım," Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.</p> <p>Karasioğlu Doğaner, Elif, "Şerh-i Sübha-yı Sıbyân'ı Sözlük Bilimi Açısından Değerlendirme," <i>Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu</i>, 10-12 Mayıs 2012, Ordu: Ordu Üniversitesi Yayınları, 2013, s. 237-240.</p>
13.	<p><i>Şehdü Elfâz, Osmân Şâkir b. Mustafâ Bozokî (Şâkirî)</i></p> <p>Özkan, Ferudun Hakan, "Bozoklu Osman Şâkir ve Şehdü Elfâz'ı," <i>Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi</i> 6/26 (2013): 428-462.</p>
14.	<p><i>Teşrîh-i Tıbâ', Budinli Cihâdî</i></p> <p>Doğan, Hasan, "Budinli Cihâdî ve Teşrîh-i Tıbâ' İsimli Türkçe-Arapça Manzum Sözlüğü," <i>Littera Turca, Journal of Turkish Language and Literature</i> 2/4 (2016): 16-32.</p>
15.	<p><i>Tuhfe-i Âsım, Seyyid Ahmed Âsım</i></p> <p>Erdem, Mehmet Dursun, "Manzum Sözlükler ve Tuhfe-i Âsım," <i>International Journal of Central Asian Studies</i> 10/1 (2005): 197-215.</p>

	<p>Tiryakiol, Selim, "Dil Öğretimi Geleneğimizde Manzum Sözlükler: Tuhfe-i Asım Örneği," Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2013.</p> <p>Türkmen, Dursun Ali, "Mütercim Asım Efendi ve Tuhfe-i Asım," Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995.</p>
	<p><i>Tuhfe-i Fedâyî, Fedâyî Mehmed Dede</i></p> <p>Doğan Averbek, Güler, "Role of the Bilingual Versified Dictionaries in Turkish Literature and 17th Century Arabic-Turkish Versified Dictionary of Fedayi Dede," <i>9th International Conference on Historical Lexicology and Lexicography (ICHLL)</i>, (20-22 Haziran 2018, Santa Margherita Ligure, Cenova).</p> <p>16. Doğan Averbek, Güler, "Araplara Türkçe Öğretmek Üzere Kaleme Alınan Tuhfe-i Fedâyî Adlı Manzum Sözlük," <i>IV. Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kongresi</i>, (12-13 Ekim 2018, Kiev).</p> <p>Doğan Averbek, Güler, "Fedâyî Mehmed Dede ve Tuhfe-i Fedâyî Adlı Manzum Sözlüğü," [Yayın safhasında].</p> <p>Yakar, Halil İbrahim, "Manzum Sözlüklerimizden Tuhfe-i Fedâyî," <i>Turkish Studies</i>, 2/4 (2007): 1015-1025.</p>
	<p><i>Tuhfe-i Fevzî, Mehmed Fevzî Efendi</i></p> <p>17. Boran, Uğur, "Sözlükçülük Geleneğimize Umumi Bir Bakış ve Edirne Müftüsü Fevzi Efendi'nin Arapça-Türkçe Manzum Sözlüğü: Tuhfe-i Fevzî," <i>İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Mecmuası</i> 28/1 (2016): 73-154.</p>
<i>Türkçe-Arnavutça</i>	
	<p><i>Der Beyân-ı Türkî ma'a Lisân-ı Arnabud, Nazîm</i></p> <p>18. Rossi, Ettore, "Notizia Su Un Manoscritto Del Canzoniere Di Nezzli m (Secolo xvii-xviii) In Caratteri Arabi e Lingua Albanese," <i>Rivista degli studi orientali</i> 21/2-4 (Kasım 1946): 219-246.</p>
	<p>19. <i>Dürre-i Manzûme (Nytkë), Mahmûd</i></p>

	<p>Doğan Averbek, Güler, "Türkçe-Arnavutça Manzum Sözlük Dürre-i Manzûme'nin Bilinmeyen İki Nüshası" <i>FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi</i> 12 (2018): 223-242.</p> <p>Doğan Averbek, Güler ve Adriatik Derjaj, "Dürre-i Manzûme Adlı Türkçe-Arnavutça Manzum Sözlük: İnceleme-Metin," [Devam eden proje].</p> <p>Rossi, Ettore, "Un Inedito Lessico Rimato Turco-Albanese Composto A Scutari Nel 1835," <i>Rivista Degli Studi Orientali</i> 26, no 1/4 (1951): 114-123.</p>
	Türkçe-Boşnakça
20.	<p><i>Makbûl-ı Ârif, Bosnalı Muhammed Hevâî Üsküfî</i></p> <p>Blau, Otto, <i>Bosnisch-türkische Sprachdenkmaler/gesammelt, gesichtet und herausgegeben von Otto Blau</i>, Leipzig: F. A. Brockhaus, 1868.</p> <p>Blau, Otto, <i>Bosnisch-türkische Sprachdenkmaler/gesammelt, gesichtet und herausgegeben von Otto Blau</i>, Leipzig, 1868 (reprint); 1966, Nendeln, Liechtenstein: Kraus Reprint.</p> <p>Derviş, Korkut, "Makbul-i 'Arif (Potur-Şahidija), Uskufi Bosneviye," <i>Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu</i> 54 (1943): 371-408.</p> <p>Derviş, M. Korkut, <i>Makbûl-i Arif: Potur Şahidija</i>, Sarajevo, 1942.</p> <p>Filan, Kerima, "Dictionary in Verse: A Poetic and Lexicographic Work," <i>Osmanlı Araştırmaları / The Journal of Ottoman Studies</i> XLV (2015): 185-207.</p> <p>Filan, Kerima, "Makbûl-i Ârif: Türkçe Boşnakça Sözlük ve Osmanlı Türk Sözlükçülüğü," <i>Hikmet</i> 22 (2013): 46-63.</p> <p>Filan, Kerima, "O Jednom 'Sporadičnom' Rukopisu na Turskom i Bosanskom Jeziku," <i>ANALI Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu</i> 21-22 (2003).</p> <p>Filan, Kerima, "Rječnik Muhameda Hevaija Uskufija kao 'kulturni tekst'," <i>NOVI IZRAZ, časopis za književnu i umjetničku kritiku</i> 37-38 (2007): 182-194.</p> <p>Filan, Kerima, "Turska leksika u rječniku Makbûl-i Ârif Muhameda Hevaija Uskufija," <i>Anali Gazi Husrev-begove biblioteke</i> 23-24 (2005): 205-17.</p>

- Gönel, Hüseyin, "Makbûl-i Ârif and a Different Perspective on Language Learning," *2nd International Symposium on Sustainable Development, June 8-9, 2010, Sarajevo*, Sarajevo: International Burch University, 2010, s. 323-330.
- Halilović, Senahid, "Narodno jezičko blago u 'Potur-Şahidiji' Muhameda Hevaije Uskufije," *Bosanski jezik*, Sarajevo: Biblioteka Ključanin, 1991.
- Kadrić, Adnan, "Originalnost Izvan ili/i Unutar Leksikografske Tradicije: Komparacija Uskufijinoga Rječnika i Rječnika Ibrahima Şahidije," *PRILOZI Za Orijentalnu Filologiju* 52-53 (2002-2003): 73-90.
- Kalajdzija, Alen, "Klasifikacija bosanskih leksema u Makbuli Arifu," *Prilozi za orijentalnu filologiju* 61 (2011): 99-118.
- Kalajdzija, Alen, "Osobnosti Bosanskoga Jezičkog Izraza Makbuli-Arifa," *Anali GHB* 32 (2011): 273-290.
- Kartal, Ahmet, "Manzum 'Bosnaca-Türkçe Sözlük' Üzerine," *Şiraz'dan İstanbul'a Türk-Fars Kültür Coğrafyası Üzerine Araştırmalar*, Ankara: Kurtuba, 2010, s. 544-551.
- Mišević, Marijana, "The Social, Political and Linguistic Context of the Emergence of *Aljamiado* Literature in Sixteenth -and Seventeenth- Century Bosnia: The Case of a Lexicographer and Poet, Mehmed Hevâ'î Üsküfi," *Yüksek Lisans Tezi*, Central European University, Comparative History, (Budapest), 2013.
- Muhamed Hevai Uskufi*, inc. Nedim Filipović, haz. Muhammed Huković, Ahmed Kasumović ve Ismet Šmailović, Tuzla [Bosna-Hersek]: Univerzal, 1990.
- Muhamed Hevai Uskufi, *Makbûl-i 'Arif: Potur Şahidiya*, Tuzla [Bosna-Hersek]: Općina Tuzla Behram-begova biblioteka, Narodna i univerzitetska biblioteka, 2001.
- Nametak, Alija, "Još o 'Makbuli-'arifu' ili 'Potur-Şahidiji'," *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke, Knjiga VII-VIII* (1982).
- Nametak, Alija, "Makbul-i Arif (Potur Şahidi)'in Üç Yazması," *Çevren Dergisi* 16 (1977).
- Nametak, Alija, "Rukopisni Tursko-Hrvatskosrpski Rječnici," *Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti, Odjel za Filologiju*, Zagreb, 1968, s. 231-380.

	<p>Okumuş, Sait, "Anadolu Sahasında Manzum Sözlükler ve Hevâî'nin Makbûl-i Ârif'ine Dair," <i>Zbornik Radova</i>, Tuzla Üniversitesi, Felsefe Fakültesi, 32/9 (2008): 309-324.</p> <p>Okumuş, Sait, "Muhammed Hevâî Üsküfî ve Türkçe-Boşnakça Manzum Sözlüğü Makbûl-i Ârif: Potur Şâhidî," <i>Turkish Studies</i> 4/4 (2009): 823-844.</p> <p>Öztürk, İlyas ve Armando Aliu, "Muhammed Hevai Üsküfî'nin Sözlüğü: Türkiye-Bosna Hersek Arasında İlk Dil Köprüsü," <i>PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi</i> 3/2 (2017): 181-195.</p>
<i>Türkçe-Bulgarca</i>	
21.	<p><i>Tuhfe-i Sabrî an Lisân-ı Bulgarî, Mustafa Sabrî</i></p> <p>Doğan Averbek, Güler ve Aziz Nazmi Shakir, "Mustafa Sabrî'nin Türkçe-Bulgarca Manzum Sözlüğü 'Tuhfe-i Sabrî an Lisân-ı Bulgarî Üzerine'," [Devam eden proje].</p> <p>Mehmed Emin Sabri, <i>Divan-ı Sabrî ve Tuhfe-i Sabrî</i>, haz. Hikmet Feridun Güven, Ankara: Gazi Kitabevi, 2014.</p>
<i>Türkçe-Ermenice</i>	
22.	<p><i>Manzûm Lugat-ı Ermeniyye, Ref'î Kâlâyî</i></p> <p>Dankoff, Robert, A. Turgut Kut ve J. J. S. Weitenberg, <i>The Versified Armenian-Turkish Glossary by Kalayi ca. 1800</i>, Cleveland: Cleveland State University Armenian Publications, 1996.</p>
<i>Türkçe-Farsça</i>	
23.	<p><i>Bahrü'l-Garâyib, Lütfullah b. Ebî Yûsuf el-Halîmî</i></p> <p>Duru, Necip Fazıl, "Lütfullah Halîmî b. Ebî Yûsuf'un Bahru'l-Garâyib Adlı Eserinde Muamma Bahsi," <i>Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi</i> 25 (2011): 109-138.</p> <p>Erkan, Mustafa, "Bahrü'l-Garâyib," <i>Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi</i>, c. 4, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1991, s. 513-514.</p> <p><i>Şerhler</i></p>

	<p>Şerhü Bahri'l-Garâyib (el-Kâime), Lütfullah b. Ebî Yûsuf el-Halîmî Faroe, E. Charles, "Lütfullah Halimi'nin Bahru'l-Garaib'i," Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991.</p>
24.	<p>Kân-ı Me'ânî, Hasan Rızâyî Eken, Ramazan, "Hasan Rızâyî'nin Kân-ı Ma'ânî Adlı Manzum Farsça-Türkçe Sözlüğü," Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015. Turan, Muhittin, "Hasan Rızâyî ve Kân-ı Ma'ânî İsimli Manzum Sözlüğü," <i>Turkish Studies</i> 7/4 (2012): 2939-2992.</p>
25.	<p>Lugat-i Manzume, Lâmi'î Çelebi Öztahtalı, İbrahim İmran, <i>Lâmi Çelebi ve Lugat-ı Manzumu</i>, İstanbul: Gaye Kitabevi, 2004.</p>
26.	<p>Müşviku'-Sıbyân, Mîr Yahyâ b. Muztarr-ı Zenûzî-i Tebrîzî Mîr Yahyâ b. Muztarr-ı Zenûzî-i Tebrizî, <i>Âsâr-ı Türki</i>, haz. Hüseyin Muhammedzâde Sıddîk, Tahran: Tekdiraht, 1382.</p>
27.	<p>Nazm-ı Bedî',⁸ Çelebizâde 'İlmî Alî Efendi Gözitok, Mehmet Akif, <i>Çelebizade Ali İlmî ve Nazm-ı Bedî': Farsça-Türkçe Manzum Sözlük</i>, Erzurum: Mim Yayınları, 2016. Gözitok, Mehmet Akif, "Manzum Sözlük Geleneğimizin Kayıp Halkası: Nazm-ı Bedî'," <i>Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]</i> 55 (2016): 127-148.</p>
28.	<p>Nazm-ı Dil-ârâ, Osmân Şâkir b. Mustafâ Bozokî (Şâkirî) Kılıç, Atabey, "Osman Şâkir'in Türkçe-Farsça Manzum Lugati: Nazm-ı Dil-ârâ," <i>Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu, 10-12 Mayıs 2012, Bildiriler Kitabı</i>, Ordu: Ordu Üniversitesi Yayınları, 2013, s. 145-153.</p>

⁸ *Nazm-ı Bedî'* adlı manzum sözlüğün sahibi Çelebizâde Alî İlmî, eserinin mukaddimesinde sözlüğün Farsça-Türkçe olarak kaleme aldığını söylüyorsa da eser Türkçe-Arapça-Farsça olduğu söylenecek kadar Arapça kelime ihtiva etmektedir. Bu hususa eserin nâzımı da "Fârisî vü Arabî ile karışmış sühanüm" mısraıyla işaret etmektedir (Sözkonusu beyit için bkz. Mehmet Akif Gözitok, *Çelebizade Ali İlmî ve Nazm-ı Bedî': Farsça-Türkçe Manzum Sözlük*, Erzurum: Mim Yayınları, 2016, s. 67). Bu çalışmada eserin nâzımının tanımlamasına riayet edilmiştir.

	Osman Şâkir b. Mustafa Bozokî (Şâkirî), <i>Nazm-ı Dil-ârâ: Farsça-Türkçe Manzum Lûgat</i> , haz. Necip Fazıl Duru, Abdullah Eren, Ankara: Altınpost Yayınları, 2014.
29.	<i>Nazmü'l-Esâmî, Alî</i> Kaplan, Yunus-Abdullah Demiralp-Hakan Yalap, "16. Yüzyılda Yazılmış Farsça Türkçe Manzum Bir Sözlük: Nazmu'l-Esâmî." [Bildiri]. Şişman, Rabia Şenay, <i>Esâmî: İkidilli Sözlük, Türkçe-Farsça Manzum Sözlük</i> , İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları, 2016.
30.	<i>Nisâb-ı İ'timâd, Mîr Mehdî İ'timâd-ı Tebrîzî</i> Mîr Mehdî İ'timâd-ı Tebrîzî, <i>Nisâb-ı İ'timâd</i> , haz. Hüseyin Sıddîk, Tahran: Gaffûr Akâzâde Sultânî, 1380.
31.	<i>Nisâb-ı Kutbiyye, Kelimetullah b. Hâce Rahmetullah b. Hâce Nimetullah</i> Turan, Fikret, <i>Çağatayca Manzum Sözlük: Nisab-ı Kutbiyye (Kelimetullah Hâce Padişah)</i> , Ankara: Türk Dil Kurumu [Yayın safhasında].
32.	[<i>Nisâb-ı Türkî</i>], Mehmed Fuzûlî-i Bağdâdî İz, Fahir, "Fuzûlî'ye Atfedilen Bir Türkçe-Farsça Manzum Lûgat," <i>Fuzûlî ve Leylâ ve Mecnun: İngilizce Tercümesi</i> , İstanbul: UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, 1959, s. 111-116.
33.	<i>Nisâb-ı Türkî</i> Bodrogligeti, E. , "A Glossary to the Rylands Eastern Turkic-Persian Versified Vocabulary," <i>Ural-Altaysche Jahrbücher</i> 53 (1981): 1-65. Sarıca, Bedri, <i>Çağatayca-Farsça Manzûm Bir Lûgat: Nisâb-ı Türkî</i> , Ankara: Grafiker Yayınları, 2014.
34.	<i>Nisâb-ı Türkî Kaşkâyi be-Fârisî, Mîrzâ Muhammed Kalî b. Muhammed Rızâ</i> Mîrzâ Muhammed Kalî b. Muhammed Rızâ, <i>Nisâb-ı Türkî Kaşkâyi be-Fârisî</i> , haz. Hüseyin Muhammedzâde Sıddîk, Tahran: Tekdıraht, 1388.
35.	<i>Nisâb-ı Yegânî, İsmâ'il Yegânî</i>

	İsmâ'îl Yegânî, <i>Nisâb-ı Yegânî</i> , haz. Molla Hasan Tûtî, 1345.
36.	<p><i>Tuhfe-i Hüsâmî ez Mültekât-ı Sâmi</i>,⁹ Hüsâm b. Hasan el-Konevî</p> <p>Arslan, Anıl, "Tuhfe-i Hüsâmî: İnceleme, Çeviri Yazılı Metin, Dizin," Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.</p> <p>Boz, Erdoğan, "Farsça-Türkçe İlk Manzum Sözlük Tuhfe-i Hüsâmî'nin Bursa (İneybey) Nüshası," <i>Osmanlı Bursasında Dil Kültür ve Edebiyat Şöleni, 29-30 Mayıs 2013-Bursa</i>, Bursa: Uludağ Üniversitesi, 2013, s. 69-74.</p> <p>Eleskergızı, Teyyibe ve Cemile Sadıggızı, "Hüsâm'ın Geciken Armağanı," <i>Türk Dünyası</i> (2015): 225-231.</p> <p>Hüsâmeddin Hasan b. Abdülmü'mîn-i Hoyî, <i>Tuhfe-yi Hüsâm: Kadîmîterîn Lugatnâme-yi Manzûm Fârisî be-Türkî</i>, haz. Cemile Sadıkova, Tayyibe Aliekberova, Tahran: Tekdiraht, 1389.</p>
37.	<p><i>Tuhfe-i Lutfî, Mes'ûd Lutfî Efendi</i></p> <p>Tanyıldız, Ahmet, <i>Tuhfe-i Lutfî: Türkçe-Farsça Manzum Sözlük</i>, İstanbul: Akademik Kitaplar, 2013.</p>
38.	<p><i>Tuhfe-i Manzûme, Osmân b. Hüseyin el-Bosnevî</i></p> <p>Ay, Ümrân, "Osman Bosnevî'nin Manzum Farsça Türkçe Sözlüğü Lugat-i Manzûme," <i>1. Uluslararası Türk-İran Dil ve Edebiyat İlişkileri Sempozyumu, 15-17 Mayıs 2012</i>, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2012, s. 683-732.</p> <p>Okumuş, Sait, "Bosnalı Osmân b. Hüseyin'in Farsça-Türkçe Manzum Sözlüğü: Tuhfe-i Manzûme," <i>Osmanlı'dan Günümüze Bosna-Hersek Uluslararası Sempozyumu Bildirileri, 09-11 Haziran 2010</i>, Tuzla: Tuzla Üniversitesi, Felsefe Fakültesi, 2011, s. 509-521.</p>

⁹ Bu eser, Cemile Sadıkova ve Tayyibe Aliekberova tarafından 13. asır Azerbaycan sahası şairlerinden Hüsâmeddin-i Hoyî'ye izafe edilmektedir. Bu iki araştırmacının çalışmalarından sonra Azeri pek çok araştırmacı da bu manzum sözlüğü 13. asra tarihlemekte ve Hüsâmeddin-i Hoyî'ye izafe etmektedir. Burada işaret edilmekle iktifa edilen bu hususun müstakilen ele alınması gerekmektedir.

39.	<p><i>Tuhfe-i Mukaddimetü'l-Lugat</i>,¹⁰ Lütfullah b. Ebî Yûsuf el-Halîmî</p> <p>Kaçar, Irmak, "Lutfullah Halîmî'nin Farsça-Türkçe Manzum Sözlüğü: Tuhfe-i Mukaddimetü'l-Luga," <i>Littera Turca, Journal of Turkish Language and Literature</i> 3/2 (2017): 131-146.</p> <p>Kaplan, Yunus, "Farsça-Türkçe Manzum Bir Sözlük: Tuhfe-i Mukaddimetü'l-Lugat," <i>Studies of the Ottoman Domain</i> 7/12 (2017): 213-236.</p>
40.	<p><i>Tuhfe-i Ni'metî, Bursalı Nakibzâde Ni'metî</i></p> <p>Gören, Neslihan, "Bursalı Nakibzâde Ni'metî'nin 'Tuhfe-i Ni'metî' Adlı Farsça-Türkçe Manzum Sözlüğü: Metin-İnceleme," Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2016.</p>
41.	<p><i>Tuhfe-i Remzî (Uşkûfe), Ahmed Remzi [Akyürek]</i></p> <p>Karaismailoğlu, Adnan, "Manzum Sözlüklerimizden Tuhfe-i Remzî," <i>Milli Kültür</i> 74 (1990): 60-61.</p> <p>Kartal, Ahmet, "Ahmet Remzî'nin Tuhfe-i Remzî İsimli Eseri," <i>Bilge</i> 28 (2000): 159-161.</p> <p>Kartal, Ahmet, <i>Tuhfe-i Remzî: Manzum Farsça Türkçe Sözlük</i>, Ankara: Akçağ Yayınları, 2003.</p>
42.	<p><i>Tuhfe-i Şâdî, Osmân</i></p> <p>Kara Kütükçü, Nimet, "Geleneksel Bir Manzum Sözlük: Tuhfe-i Şâdî," <i>İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi</i> 6/7 (2017): 114-151.</p>
43.	<p><i>Tuhfe-i Şâhidî, Şâhidî İbrâhîm Dede</i></p> <p>Alkan, Mustafa (*), "Mecmûa-Milli Kütüphane 2727 [Sübha-i Sıbyân, Tuhfe-yi Şâhidî, Tuhfe-yi Vehbî, Aruz Risalesi vs.]: İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım," Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.</p> <p>İmamoğlu, Ahmet Hilmi, "Farsça-Türkçe Manzum Sözlükler ve Şâhidî'nin Sözlüğü: İnceleme-Metin," Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.</p>

¹⁰ Öz'ün, çalışmasında müellifini ve adını tesbit edemediğini belirttiği eser, Halîmî'nin *Tuhfe-i Mukaddimetü'l-Lugat* adlı eseridir (Bkz. Öz, age, s. 75).

İmamoğlu, Ahmet Hilmi, *Muğlalı Şâhidî İbrahim Dede, Tuhfe-î Şâhidî: Farsça-Türkçe Manzum Sözlük*, Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları, 2005.

Kılıç, Atabey (*), "Mevlânâ Müzesi Kitaplığı 4026'da Kayıtlı Manzum Sözlük Mecmuası Hakkında," *Mevlânâ, Mesnevi, Mevlevihaneler Sempozyumu*, 30 Eylül-1 Ekim 2006, Manisa, 2006, s. 161-170.

Kılıç, Atabey (*), *Manzum Sözlük Mecmûası: Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 4026, Tuhfe-i Vehbî, Tuhfe-i Şâhidî, Sübha-i Sıbyân*, Kayseri, Laçın Yayınları, 2007.

Kılıç, Atabey, "Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Şâhidî: Metin," *Turkish Studies* 2/4 (2007): 516-548.

Verburg, Antoinette C., "The Tuhfe-i Şâhidî: A Sixteenth Century Persian-Ottoman Dictionary in Rhyme," *Archivum Ottomanicum* XV (1997), s. 5-87.

Tazminler

Tuhfe-i Kusûrî, Kusûrî Ömer Efendi

Altun, Kudret, *Tuhfe-i Kusûrî, Tazmîn-i Şâhidî: İnceleme, Metin, Sözlük*, Kayseri: Laçın Yayınları, 2002.

Şerhler

Demirci, Tuba, "Türk Edebiyatında Tuhfe-i Şâhidî Şerhleri ve Özellikleri," Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.

Öz, Yusuf, *Tuhfe-i Şâhidî Şerhleri*, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları, 1999.

Şerh-i Tuhfe-i Şâhidî, Sûdî-i Bosnevî

Köse, İlham, "Bosnalı Sûdî (ö. 1600)'nin Tuhfe-i Şâhidî Şerhi: İnceleme-Çeviriyazılı Metin," Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2017.

Tuhfetü'l-Mülûk, 'Abdurrahman b. Abdullâh-i Kuddûsî

Zararsız, Şeyma Nur, "Abdurrahmân bin Abdullâh-ı Kuddûsî'nin Tuhfe-yi Şâhidî Şerhi: 'Tuhfetü'l-Mülûk'," *Hikmet: Akademik Edebiyat Dergisi* 3/6 (2017): 161-176.

Zararsız, Şeyma Nur, "Tuhfetü'l-Mülûk: Tuhfe-yi Şâhidî Şerhi: İnceleme, Tenkitli, Metin, Sözlük, Tıpkıbasım," Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.

Şerh-i Tuhfe, Atfî Ahmed-i Bosnevî

Ekici, Hasan, "Bosnalı Atfî Ahmed Efendi'nin Şerh-i Tuhfe-i Şâhidî'si: İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük-Dizin," Doktora Tezi, Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.

Ekici, Hasan, "Bosnalı Atfî Ahmed Efendinin Şerh-i Tuhfe'si ve Şerh Metodu," *KÜLLİYAT Osmanlı Araştırmaları Dergisi* 2 (2017): 19-36.

Tuhfe-i Mîr, Pîrî Paşazâde Cemâlî Mehmed b. Abdülbâkî

Gümüş, Zehra, "Pîrî Paşa-zâde Cemâlî Mehmed b. Abdülbâkî, Tuhfe-i Mîr, Tuhfe-i Şâhidî Şerhi: İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük-Tıpkıbasım," Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.

Gümüş, Zehra, "Pîrî Paşa-zâde Mehmed Bin Abdü'l-Bâkî El-Cemâlî'nin Tuhfe-i Şâhidî Şerhi: Tuhfe-i Mîr," *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları* 2/3 (2007): 296-312.

Gümüş, Zehra, "Pîrî Paşazâde Mehmed b. Cemâlî'nin Tuhfe-yi Şâhidî Şerhi: Tuhfe-yi Mîr," *II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni*, (10-12 Nisan 2006, Kayseri).

Gümüş, Zehra, "Tuhfe-i Şâhidî Şerhlerinden Tuhfe-i Mîr'in Şerh Metodu," *Mevlânâ, Mesnevi, Mevlevihaneler Sempozyumu*, (30 Eylül-1 Ekim 2006, Manisa).

Gümüş Zehra, "Şâhidî Şerhlerinden Tuhfe-i Mîr'de Geçen Bedenle İlgili Unsurlar," *Türk Kültüründe Beden Uluslararası Sempozyumu*, (4-5 Nisan 2007, İstanbul).

Paksoy, Zehra, "Tuhfe-i Mîr'de Aruz İmlâsına Dâir Husûsiyetler," *Turkish Studies* 3/6 (2008): 521-535.

Şerh-i Tuhfe-i Şâhidî, Akovalızâde Hâtem Ahmed

Kaya, Muhammet, *Akovaî-zâde Hâtem Ahmed b. Osmân, Şerh-i Tuhfe-i Şâhidî: İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük*, Kayseri: Gece Kitaplığı Yayınları, 2016.

Tuhfetü'l-Vüzerâ, Şâhinzâde Ali Dilkesîr el-Mar'aşî

Altuner, Nuran, "Şâhin-Zâde El-Mar'aşî 'Şeyh 'Alî Dilkesîr'in Tuhfetü'l-Vüzerâ' Adlı Eserinin Tanıtımı," *I. Kahramanmaraş Sempozyumu*, İstanbul: Maraş-der, 2005, s. 143-153.

	<p>Şerh-i Tuhfe-i Şâhidî, Nâdîde Ahmed Hâfız</p> <p>Soyçekic, Serap, "Nâdîde Ahmed Efendi'nin Şerh-i Tuhfe-yi Şâhidî'si," <i>Turkish Studies</i> 4/4 (2009): 906-921.</p> <p>Yavaş, Serap, "Nâdîde Ahmed Efendi, Şerh-i Tuhfe-yi Şâhidî: İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım," Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.</p> <p>Hulle-i Manzûme, Mustafâ b. Yûsuf b. Murâd el-Mostarî el-Bosnevî</p> <p>Gönel, Hüseyin ve Murat Dalokay, "17. Yüzyılda Yazılmış Bir Şâhidî Şerhi: Hulle-i Manzûme," <i>International Journal of Languages' Education and Teaching</i> (UDES 2015): 1407-1413.</p>
44.	<p>Tuhfe-i Şemsî, Şemsî</p> <p>Düzenli, Mesut Bayram ve Muhittin Turan, "Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Şemsî," <i>Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi</i> 9/42 (2016): 122-154.</p>
45.	<p>Tuhfe-i Vehbî, Sünbülzâde Vehbî</p> <p>Alkan, Mustafa (*), "Mecmûa-Milli Kütüphane 2727 [Sübha-i Sıbyân, Tuhfe-yi Şâhidî, Tuhfe-yi Vehbî, Aruz Risalesi vs.]: İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım," Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.</p> <p>Demirci, İlker, "Tuhfe-i Vehbî Manzum Sözlük: Transkripsiyonlu Metin, İnceleme, Sözlük," Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.</p> <p>Karabey, Turgut ve Numan Külekçi, <i>Sünbülzâde Vehbî, Tuhfe: Farsça-Türkçe Manzum Sözlük</i>, Erzurum: Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1990.</p> <p>Kılıç, Atabey (*), "Mevlânâ Müzesi Kitaplığı 4026'da Kayıtlı Manzum Sözlük Mecmuası Hakkında," <i>Mevlânâ, Mesnevi, Mevlevihaneler Sempozyumu</i>, 30 Eylül-1 Ekim 2006, Manisa, 2006, s. 161-170.</p> <p>Kılıç, Atabey, (*), <i>Manzum Sözlük Mecmûası: Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 4026, Tuhfe-i Vehbî, Tuhfe-i Şâhidî, Sübha-i Sıbyân</i>, Kayseri: Laçın Yayınları, 2007.</p> <p>Kılıç, Atabey, "Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Vehbî: Metin," <i>Turkish Studies</i> 2/2 (2007): 410-475.</p>

Korkmaz, Seyfullah, "Hacı Torun Efendi'nin Miftâhu'l Hayât İsimli Eseri Üzerine Bir Araştırma," *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 30/1 (2011): 363-372.

Moralı, Nesrin, "Tuhfe-i Vehbi," *Tarih ve Edebiyat Mecmuası* XIV/8 (1978): 84-86.

Vehbî, Sülbülzâde, *Tuhfe-i Vehbî: Metin, Dizin, Tıpkıbasım*, haz. Ahmet Yenikale, Kahramanmaraş: Öncü Basımevi, 2012.

Tazminler

* *Tazmînât-ı Tuhfe vü Nuhbe (Tuhfe-i Lebîb)*, (*), **Lebîb Mehmed b. Mustafâ**

Öztürk, Tuncay, (*), "Lebîb Mehmed Efendi'nin Tuhfe ve Nuhbe'ye Tazmînâtı: Metin," *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 10/1 (2012): 197-220.

Tertip

Miftâhü'l-Hayât, **Hacı Torun Efendi M. Sâlih b. Abdullâh**

Alpaslan, Ali, "Manzum Lûgatler ve Tuhfe-yi Vehbî'nin Alfabetik Tertibi," Mezuniyet Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1947.

Şerhler

Öz, Yusuf, "Tuhfe-yi Vehbî Şerhleri," *İlmî Araştırmalar* 5 (1997): 219-232.

Şerhü Tuhfeti'l-Manzûmeti'd-Dürriyye fî Lugati'l-Fârsiyye ve'd-Derîyye, **Elbistanlı Ahmed Hayâtî Efendi**

Alparslan, Selda, "Şerhü Tuhfeti'l-Manzûmeti'd-Dürriyye fî-Lügati'l-Fârsiyye ve'd-Derîyye: Bir Sözlük Denemesi," Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.

Kutsal, Nalan, "Hayatî'nin Tuhfe-i Vehbi Şerhi Üzerine Bir Sözlük İncelemesi," Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.

Şahin, Özlem, "Ahmed Hayâtî-yi Elbistânî'nin Şerh-i Tuhfe-yi Vehbî Adlı Eseri: 'Şerhü Tuhfeti'l-Manzûmeti'd-Dürriyye fî-Lügati'l-Fârsiyye ve'd-Derîyye: İnceleme, Tenkitli Metin, Sözlük, Tıpkıbasım," Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.

46.	<p><i>Tuhfetü'l-Hâfız, Hâfız Abdullah b. Halîl b. Alî</i> Düzenli, Mesut Bayram, "Farsça-Türkçe Manzum Bir Sözlük: Tuhfetü'l-Hâfız," <i>Turkish Studies</i> 10/12 (2015): 329-370.</p>
<i>Türkçe-Fransızca</i>	
47.	<p><i>Miftâh-ı Lisân, Yûsuf Hâlis Efendi</i> Çavaş, Raşit, "Manzum Sözlük Geleneği ve Fransızca-Osmanlıca Manzum Bir Sözlük," <i>Metis Çeviri</i> 6 (1989): 41-47. Çınar, Bekir, "Manzum Sözlüklerimizden Miftâh-ı Lisân'ın Şekil, Dil ve Üslûp Özellikleri," 38. <i>Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, 10-15 Eylül 2007, Ankara: Bildiriler</i>, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 2008, s. 457-479. Çınar, Bekir, <i>Miftâh-ı Lisân: Manzum Türkçe-Fransızca Sözlük</i>, Ankara: Akçağ Yayınları, 2007. Duman, H. Harun, "Tuhaf Bir Lugat: Miftâh-ı Lisân," <i>Türk Dünyası Araştırmaları</i> 54 (1988): 82-88. Güleç, İsmail-Güler Doğan Averbek, "Türk Çocuklar İçin Yazılmış Fransızca Manzum Bir Sözlük: Miftâh-ı Lisân," <i>Uluslararası Avrupalı Türkler ve İkidillilik Çalışmaları Kongresi</i>, (28 Ekim 2018, Paris). Kırbıyık, Mehmet, "Miftâh-ı Lisân Adlı Manzum Fransızca-Türkçe Sözlük Üzerine," <i>Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi</i> 11 (2002): 181-200. Kut, Günay, "Dedelerimiz Frenkçe'yi Şiirle Öğrenirdi," <i>Hürriyet</i> (18 Ekim 1999). Yûsuf Hâlis, <i>Miftâh-ı Lisân: Manzum Fransızca-Türkçe Sözlük</i>, haz. Mehmet Kırbıyık, İstanbul: Beşir Yayınevi, 2006. Yusuf Hâlis, <i>Miftâh-ı Lisân: Manzum Türkçe-Fransızca Sözlük</i>, haz. Bekir Çınar, 2. bs. Ankara: Altınpost Yayıncılık, 2012.</p>
<i>Türkçe-Rumca</i>	
48.	<p><i>Lugat-ı Manzûme-i Nûriyye berây-ı Terceme-i Lisân-ı Rumîyye, Hanyalı Osmân Nûrî</i></p>

	<p>Erik, Bayram Ali, "Tuhfe-i Nuriyye ve Zeyl-i Tuhfe-i Nuriyye," Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 1982.</p> <p>Günşen, Ahmet, "18. Yüzyıla Ait Manzum Bir Türkçe-Rumca Lûgat: Tuhfe-i Nûriyye," <i>V. Uluslararası Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu</i>, (16-18 Ekim 2009, Mardin).</p> <p>Günşen, Ahmet, "18. Yüzyılda Yazılmış Bir Türkçe-Rumca Manzum Sözlük: Tuhfe-i Nuriyye ve Zeyl-i Tuhfe-i Nuriyye," <i>Prof. Dr. Leyla Karahan Armağam</i>, Ankara: Akçağ Yayınları, 2013, s. 599-614.</p> <p>Kappler, Matthias, "Fra religione e lingua/grafia dei Balcani: i musulmani grecofoni (XVIII-XIX sec.) e un dizionario rimato ottomano-greco di Creta," <i>Oriente Moderno</i> 15/76 (1996): 79-119.</p> <p>Ölker, Gökhan, "Lugât-ı Manzûme-i Nûriye Berây-ı Terceme-i Lisân-ı Rumiye Üzerine," <i>Turkish Studies</i>, 8/9 (2013): 2007-2019.</p>
49.	<p><i>Lugat-ı Rumiyye, Dervîş Mahmûd Bektaşî</i></p> <p>Dedes, Yorgos, "Lugat-i Rumiye: A Turkish-Greek Versified Glossary from the Late Ottoman Period: Serious Learning or a Bit of Fun on the Side?" <i>Journal of Turkish Studies</i>, 31/1 (2007): 237-280.</p>
50.	<p><i>Tuhfetü'l-Uşşâk, Ahmed Fevzî Kîsedârzâde</i></p> <p>Ölker, Gökhan, "Rumca-Türkçe Manzum Sözlük Tuhfetü'l-Uşşâk," <i>Turkish Studies</i> 4/4 (2009): 856-872.</p> <p>Ölker, Gökhan, "Şiir Diliyle Rumca Öğrenimi: Tuhfetü'l-Uşşâk," <i>Gazi Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Merkezi I. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu</i>, (11-13 Mayıs 2005, Ankara).</p> <p>Ölker, Gökhan, "Tuhfetü'l-Uşşâk: Metin, Sözlük," Yüksek Lisans Semineri, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.</p>
<i>Kürtçe-Türkçe</i>	
51.	<p><i>Nûbihara Mezinan, Dilbikulé Cizîrî (Abdulkadir Bingöl)</i></p> <p>Ertekin, M. Zahir, "İlk Manzum Türkçe-Kürtçe Sözlük: Nûbihara Mezinan," <i>e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi Journal of Oriental Scientific Research (JOSR)</i> 9/1 (2017): 89-106.</p>
<i>Türkçe-Arapça-Farsça</i>	

52.	<p><i>Dürrü'n-Nizâm, Hasan Aynî</i> Aksoy, Ömer Asım, (*), "Dürrü'n-Nizâm ve Nazmü'l-Cevâhir," <i>TDAY Belleten</i> (1960): 145-171. Aksoy, Ömer Asım, (*), "Dürrü'n-Nizam-Nazmü'l-Cevâhir," <i>Başpınar Dergisi</i> 29 (1941): 7-13.</p>
53.	<p><i>Güher-rîz, Süleyman Dürrî¹¹</i> Selçuk, Bahir ve Mesut Algül, "Çocuklar İçin Yazılan Farsça-Türkçe Manzum Bir Sözlük: Dürrî'nin Güher-Rîz'i," <i>Littera Turca: Journal of Turkish Language and Literature</i> 1/2 (2015): 133-164.</p>
54.	<p><i>Lugat-i Feyzî, Eşref Feyzî</i> Taştan, Erdoğan, "Eşref Feyzî'nin Hoş-Edâ Adlı Manzum Sözlüğü," 8. <i>Uluslararası Türk Dili Kurultayı</i>, (22-26 Mayıs 2017, Ankara).</p>
55.	<p><i>Lugat-i Kerîmî, Şeyh Abdülkerîm-zâde (Kerimî)</i> Kaplan, Yunus, "Üç Dilli (Arapça-Farsça-Türkçe) Manzum Bir Sözlük: Lugat-ı Kerîmî," <i>Geçmişten Geleceğe Türk Sözlükçülüğü, Elginkan Vakfı 3. Türk Dili ve Edebiyatı Kurultayı Bildirileri (19-21 Nisan 2017)</i>, İstanbul: Elginkan Vakfı, 2017, s. 445-478. Kaya, Hasan, "Kerîmî'nin Manzum Sözlüğü," <i>Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi</i> 18 (2017): 213-252.</p>
56.	<p><i>Manzûme-i Keskin, Mustafa b. Osman Keskin</i> Kılıç, Atabey, "Denizlili Mustafa b. Osman Keskin ve Eseri Manzûme-i Keskin," <i>Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu</i>, (6-8 Eylül 2006, Denizli). Kılıç, Atabey, "Denizlili Mustafa b. Osman Keskin ve Eseri Manzûme-i Keskin," <i>Turkish Studies</i> 2/3 (2007): 340-348. Kılıç, Atabey, "Manzum Sözlüklerimizden Manzûme-i Keskin," <i>Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni: Bildiriler</i>, c. I, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, 2001, s. 441-447.</p>

¹¹ Bu manzum sözlük üzerine yapılan çalışmada lugatin Farsça-Türkçe olduğu söyleniyorsa da muhtevaya bakıldığında eserin Türkçe-Arapça-Farsça olmak üzere üç dilli olduğu anlaşılmıştır.

	<p>Kılıç, Atabey, <i>Mustafâ bin Osmân Keskin: Manzûme-i Keskin</i>, Kayseri: Laçin Yayınevi, 2001.</p> <p>Mustafa b. Osman Keskin, <i>Manzume-i Keskin</i>, haz. Atabey Kılıç, Ankara: Türk Dil Kurumu, 2009.</p>
57.	<p><i>Menâzîmü'l-Cevâhir, Hâkî Mustafâ-yi Üsküdarî</i></p> <p>Arslan, Mustafa, <i>Menâzîmü'l-Cevâhir: Arapça-Farsça-Türkçe Manzum Sözlük</i>, Ankara: Genesis Kitap, 2011.</p> <p>Çubukçu, İsmail, "Menâzîmü'l-Cevâhir: İnceleme-Metin-Sözlük," Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.</p>
58.	<p><i>Müselles-nâme-i Şâkir, Osman Şâkir b. Mustafâ Bozokî (Şâkirî)</i></p> <p>Ayar, Mehmet Halit, "Osman Şâkir Bozokî'nin Müselles-Nâme isimli Türkçe-Arapça-Farsça Manzum Sözlüğü," Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.</p>
59.	<p><i>Nazm-ı Giridî, Ahmed Resmî b. İbrâhîm-i Giridî</i></p> <p>Kaya, Hasan, "Ahmed Resmî'nin Nazm-ı Giridî Adlı Manzum Sözlüğü," <i>Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi</i> 10/51 (2017): 119-142.</p>
60.	<p><i>Nazmü'l-Cevâhir, Hasan Aynî</i></p> <p>Aksoy, Ömer Asım (*), "Dürrü'n-Nizâm ve Nazmü'l-Cevâhir," <i>TDAY Belleten</i> (1960): 144-171.</p> <p>Aksoy, Ömer Asım, (*), "Dürrü'n-Nizam-Nazmü'l-Cevâhir," <i>Başpınar Dergisi</i> 29 (1941): 7-13.</p> <p>Aksoy, Ömer Asım, <i>Hasan Aynî ve Nazm-ül-Cevahir</i>, Gaziantep: Gaziantep Kültür Derneği Kitap ve Buroşür Yayınları, 1959.</p>
61.	<p><i>Se-Zebân, Antakyalı Şeyh Ahmed</i></p> <p>Duman, Murat, "Se-Zebân: Metin, Gramer, 1b-18a," Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 2000.</p> <p>Karlı, İlyas, <i>Se Zebân: Arapça-Farsça-Türkçe Manzum Sözlük</i>, Rize: STS Kitap Kırtasiye Basın Yayın Dağıtım Dijital Kopyalama Merkezi, 2013.</p>

	<p>Melekoğlu, Ülkü Mihriban, "Se-Zebân: Metin, Gramer, 18b-33b," Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 2000.</p> <p>Ölker, Gökhan ve Hidayet Duyar, <i>Se-Zebân: Üç Dilli "Arapça-Farsça-Türkçe" Manzum Sözlük</i>, Konya: Palet Yayınları, 2013.</p>
62.	<p><i>Tuhfe-i Cevher-ayâr-ı Üç Zebân (Tuhfe-i Dürriyye, Tuhfe-i Hayret, Tuhfe-i Zîbâ), Daredevî Hayret Mehmed Efendi</i></p> <p>Düzenli, Mesut Bayram, <i>Tuhfe-i Se-Zeban: İnceleme, Tenkitli Metin, Tıpkıbasım, Sözlük</i>, İstanbul: Erguvan Yayınevi, 2015.</p>
63.	<p><i>Tuhfe-i Nushî, Nasûh Efendi</i></p> <p>Güler, Kadir, "Dil Öğretiminde Manzum Sözlüklerin Rolü ve Tuhfe-i Nushî," <i>International Journal of Social Science</i> 49 (2016): 157-174.</p>
64.	<p><i>Tuhfetü'l-İhvân ve Hediyyetü's-Sıbyân, Mustafâ İlmî b. İbrâhîm</i></p> <p>Gıynaş, Kamil Ali, "Arapça-Farsça-Türkçe Manzum Bir Sözlük: Tuhfetü'l-İhvân ve Hediyyetü's-Sıbyân," <i>Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi</i> 8/41 (2015): 154-163.</p> <p>Gıynaş, Kamil Ali, <i>Tuhfetü'l-İhvân ve Hediyyetü's-Sıbyân: Arapça-Farsça-Türkçe Manzum Sözlük</i>, İstanbul: Asur Yayınları, 2016.</p>
65.	<p><i>U'cûbetü'l-Garâyib fî Nazmi'l-Cevâhiri'l-Acâyib, Bahâüddin İbn Abdurrahman el-Magalkaravî</i></p> <p>Bahâüddin-i Magalkaravî, <i>U'cubetü'l-Garâyib, Arapça-Farsça-Türkçe Manzum Sözlük: İnceleme, Metin, Dizin</i>, haz. Mustafa Arslan, Ankara: Grafiker Yayınları, 2013.</p>